

Nr 52.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående vissa redovisningsåtgärder i anledning av överlåtelse från statens järnvägar till domänverket av nämnda järnvägars slipersfaktori vid Piteå; given Stockholms slott den 12 januari 1934.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Henning Leo.

Utdrag av protokollet över kommunikationsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 12 januari 1934.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden UNDÉN, SCHLYTER, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, VENNERSTRÖM, LEO, ENGBERG, EKMAN, SKÖLD.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför chefen för kommunikationsdepartementet, statsrådet Leo:

Efter framställning av järnvägsstyrelsen uppdrog Kungl. Maj:t genom beslut den 23 september 1916 åt nämnda styrelse att i huvudsaklig överensstämmelse med av styrelsen framlagt förslag anordna ett sågverk med tillhörande anläggningar för beredning av sliprar för statens järnvägars räkning å den Piteå stad tillhörande lägenheten Lövholmen. Tillika bemyndigade Kungl. Maj:t järnvägsstyrelsen att bestrida härav uppkommande kostnader med till styrelsens förfogande stående medel.

Sedermera uppdrog Kungl. Maj:t den 5 december 1924 åt domänstyrelsen att med järnvägsstyrelsen upptaga förhandlingar rörande eventuellt överlåtande på domänverket av den enligt nyssnämnda beslut utförda anlägg-

ningen, benämnd statens järnvägars slipersfaktori vid Piteå. I skrivelse till Kungl. Maj:t den 23 juli 1929 lämnade domänstyrelsen en redogörelse för de förhandlingar, som på grund härav förts mellan de båda verken, samt hemställde, att Kungl. Maj:t måtte låta vid vad därvid förekommit bero. Sedan därefter överrevisorerna för granskning av statens järnvägars räkenskaper och förvaltning för år 1928 i sin över nämnda granskning avgivna berättelse ånyo till behandling upptagit frågan om slipersfaktoriets överlåtande på domänverket samt i anledning härav utlåtanden avgivits av domänstyrelsen och järnvägsstyrelsen, förordnade Kungl. Maj:t genom beslut den 26 september 1930, att en värdering av faktoriets anläggningar med markområde och tillbehör skulle ske genom tre sakkunniga, på visst sätt utsedda personer. Med skrivelse till chefen för kommunikationsdepartementet den 17 november 1930 överlämnade de i enlighet härmed utsedda värderingsmännen handlingar, innefattande resultatet av den verkställda värderingen, varefter riksräkenskapsverket avgav utlåtande.

Genom beslut den 21 maj 1931 förordnade Kungl. Maj:t, dels att statens järnvägars slipersfaktori vid Piteå skulle från och med den 1 juni 1932 överlåtas på domänverket, dels att i anledning av överlåtelsen ett belopp av 500,000 kronor skulle avföras från statens järnvägars kapitalkonto och påföras domänverkets fond, dels ock att skillnaden mellan slipersfaktoriets i statens järnvägars räkenskaper bokförda värde vid tiden för överlåtelsen och nyssnämnda belopp, 500,000 kronor, skulle regleras genom att skillnaden tillfördes förrädsverksamhetens konton för berörda förrädsartiklar.

I skrivelse den 16 februari 1933 har *järnvägsstyrelsen* upptagit frågan om de bokföringsåtgärder, som med anledning av sistberörda beslut kunde bliva erforderliga, och därvid framhållit, att i statens järnvägars bokföring kapitalkontot ej utgjorde något odelat helt, utan hade alltifrån början skilts mellan anslag för olika ändamål. Det gällde alltså att närmare precisera, vart förenämnda 500,000 kronor skulle anses höra. Slipersfaktoriets hade alltifrån början ansetts tillhöra statens järnvägars rörliga tillgångar, och anläggningskostnaden ifråga hade i överensstämmelse härmed bestritts med tillgängliga förlagsmedel. Förlagsmedlen hade av naturliga skäl alltid betraktats såsom en odelad reservoar, varför det beträffande de rörliga tillgångarna icke existerat någon förbindelse mellan de enstaka tillgångsvärderna å ena sidan samt de källor — anslag och fonder — varav kapitalet härrörde, å den andra. Härtill komme såsom en ytterligare komplikation, att samtliga de anslagsmedel, vilka statsmakterna på sin tid beviljat till förlag för statens järnvägar, numera återlevererats till statsverket. Det anbefallda avförandet kunde alltså ej, framhåller styrelsen, företagas å det eller de anslag, vars medel verkligen använts eller ens kunnat användas för slipersfaktoriets, utan måste ske å anslag för annat ändamål. Det syntes då ligga nära till hands att anknyta till anslag för någon anläggning, vilken liksom slipersfaktoriets räknats till de rörliga tillgångarna. Av detta slag funnes blott en anläggning, nämligen torvpulverfabriken vid Hästhagens mosse, vilken för övrigt uppvisade vissa likheter med slipersfaktoriets, i det att anläggningarna båda

tillkommit under världskriget och båda haft till ändamål att säkra tillförseln av viss förrådseffekt.

Beträffande nämnda torvpulverfabrik — för vars anläggande anslag anvisats å riksstaten för 1917 med 1,300,000 kronor, varav 390,000 kronor utgått av lånemedel och återstoden, 910,000 kronor, av andra statsinkomster — har järnvägsstyrelsen erinrat, att Kungl. Maj:t i anslutning till beslut av 1930 års riksdag om fabriken nedläggande (proposition nr 64 och skrivelse nr 123) i brev till järnvägsstyrelsen den 25 april 1930 bland annat föreskrivit, dels att avvecklingen av rörelsen skulle vara slutförd under förra hälften av år 1932, dels att därefter till fabriken hörande mark, byggnader och inventarier skulle i av riksdagen angiven utsträckning försäljas, dels slutligen att, sedan försäljningen ägt rum, för fabriksanläggningen anvisat riksstatsanslag skulle på närmare angivet sätt återbetalas till statsverket.

Järnvägsstyrelsen har vidare anfört, att den mest rationella och i allo lämpligaste lösningen av nu förevarande spörsmål enligt styrelsens mening skulle vinnas, om avvecklingen av nu berörda båda verksamhetsgrenar finge, vad bokföringen anginge, ske i ett sammanhang, och slipersfaktoriets överlämnande till domänverket alltså anses likvärdigt med inleverans till statsverket av 500,000 kronor av anslaget till torvpulverfabriken. Till förmån för en sådan anordning syntes också tala det förhållandet att, om nuvarande utveckling beträffande slipersfaktoriets kunnat förutses, förut omnämnda återleverans av medel ur anslag till förlag säkerligen kommit att så be gränsas, att ett belopp motsvarande faktoriets anläggningskostnad reserverats.

I fråga om fördelningen på lånekapital och annat kapital måste, framhåller styrelsen, givetvis iakttagas, att överensstämmelse erhöles mellan påförandet å domänverkets och avförandet från statens järnvägars fond. Enär domänverkets tillgångar i allmänhet motsvarades av kapital, vilket ansåges härröra från andra statsinkomster än lånemedel, syntes det naturligt att betrakta jämväl här förevarande kapitaltillskott såsom varande av sådan art. Enligt vad järnvägsstyrelsen under hand inhämtat, hade detta antagande även gjorts i domänverkets bokföring.

På grund av vad sålunda anförts har järnvägsstyrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte, utöver vad i förenämnda brev den 25 april 1930 och 21 maj 1931 föreskrivits, meddela bestämmelser av innebörd, att det från statens järnvägar till domänverket överförda kapitalet skall betraktas såsom härrörande från det å riksstaten för år 1917 upptagna anslaget till anläggande av en torvpulverfabrik m. m. och såsom tillhörande den del av sagda anslag, vilken riksdagen anvisat att utgå av andra statsinkomster än lånemedel, samt att följaktligen i och med sagda överförande den i nyssnämnda brev den 25 april 1930 omförmälda inbetalningen till statskontoret å 910,000 kronor skall anses verkställd till ett belopp av 500,000 kronor.

I ärendet har *riksräkenskapsverket* den 17 juni 1933 avgivit utlåtande och därvid till en början anfört, att av vad järnvägsstyrelsen upplyst syntes framgå, att det anbefallda avförandet av 500,000 kronor från statens järnvägars kapitalkonto icke utan olägenheter kunde i oförändrad form genom-

föras. Riksräkenskapsverket, som ansåge den av järnvägsstyrelsen anvisade lösningen i och för sig godtagbar, ville emellertid såsom sin mening framhålla, att ett genomförande av järnvägsstyrelsens förslag måste anses innebära en ändring ifråga om den beslutade dispositionen av de genom torvpulverfabrikens avveckling frigjorda anslagsmedlen och sålunda näppeligen kunna äga rum utan riksdagens hörande. Det med hänsyn till föreliggande särskilda omständigheter lämpligaste förfarandet vid nu ifrågavarande kapitalöverflyttning funne riksräkenskapsverket likväl vara, att överlåtelsen av slipersfaktoriet ägde rum mot erläggande av kontant ersättning. Det härför erforderliga beloppet, 500,000 kronor, borde i sådant fall lämpligen utgå av medel från domänverkets markfond. Jämväl en sådan lösning syntes emellertid förutsätta riksdagens medgivande.

Domänstyrelsen har i utlåtande den 28 september 1933 avstyrkt en sådan lösning av frågan, som skulle påfordra erläggande av betalning till järnvägsstyrelsen med anlåtande av domänverkets markfond.

Slutligen har *järnvägsstyrelsen* i utlåtande den 31 oktober 1933 såsom en principiellt måhända mera tillfredsställande lösning ifrågasatt, att berörda överflyttning av kapital mellan torvpulverfabriken och slipersfaktoriet skulle redovisas över riksstaten, varvid emellertid tillika framhållits, att den av styrelsen först föreslagna lösningen syntes vara den enklaste.

*Departements-
chefen.*

Såsom i det föregående nämnts, har i samband med beslut om överlåtelse på domänverket av statens järnvägars slipersfaktori vid Piteå föreskrivits, att i anledning av överlåtelsen ett belopp av 500,000 kronor skall avföras från statens järnvägars kapitalkonto och påföras domänverkets fond. Järnvägsstyrelsens föreliggande framställning är föranledd därav, att denna bokföringsåtgärd icke kan utan olägenheter i oförändrad form genomföras, vilket åter närmast sammanhänger därmed, att ifrågavarande slipersfaktori anlagts med anlåtande av förlagsmedel, som redan av statens järnvägar tillfullo återbetalats. Något för slipersfaktoriet anvisat anslag, å vilket den i samband med dess överlåtande erforderliga nedskrivningen med 500,000 kronor kan ske, finnes alltså icke. Vidare må i förevarande sammanhang bemärkas, att vid beslutandet om slipersfaktoriet överförande till domänverket uppenbarligen förutsatts, att detta skulle ske utan att kontant ersättning utginge. Under sålunda föreliggande omständigheter torde i överensstämmelse med järnvägsstyrelsens i skrivelsen den 16 februari 1933 framlagda förslag till lösning av förevarande bokföringsfråga, vilken lösning riksräkenskapsverket funnit godtagbar, nedskrivningen kunna anknytas till det för torvpulverfabriken vid Hästhagens mosse anvisade anslag, om vars återbetalning förordnats genom beslutet den 25 april 1930. En redovisning över riksstaten av denna omflyttning av kapital mellan vissa till statens järnvägars fond hörande anläggningar finner jag icke vara nödvändig, utan tillstyrker järnvägsstyrelsens förslag, att den statens järnvägar åvilande återbetalningskyldigheten av anslag för torvpulverfabriken skall, till den del anslaget täckts av andra statsinkomster än länemedel, anses till ett belopp av 500,000

kronor fullgjord genom statens järnvägars överlåtelse på domänverket av slipersfaktoriet vid Piteå.

Ett bifall härtill skulle alltså innebära, att nyssberörda återbetalningsskyldighet minskas från 1,300,000 kronor till 800,000 kronor, därav 390,000 kronor av lånemedel och 410,000 kronor av andra statsinkomster. Nu sist angivna belopp hava i årets statsverksproposition upptagits under vederbörliga inkomsttitlar.

Såsom riksräkenskapsverket framhållit, måste ett genomförande av förslaget anses innebära en ändring i fråga om den beslutade dispositionen av de genom torvpulverfabrikens avveckling frigjorda anslagsmedlen och sålunda icke kunna äga rum utan riksdagens hörande.

I anslutning till vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen förklara,

att den statens järnvägar på grund av avvecklingen av statens järnvägars torvpulverfabrik vid Hästhagens mosse åvilande återbetalningsskyldigheten av för fabriksanläggningen å riksdagen för år 1917 anvisat anslag å 1,300,000 kronor, därav 390,000 kronor av lånemedel och 910,000 kronor av andra statsinkomster, skall till ett belopp av 500,000 kronor, avseende andra statsinkomster än lånemedel, anses verkställd genom överlåtelse från statens järnvägar till domänverket av nämnda järnvägars slipersfaktori vid Piteå.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Fredric Hawerman.
